

на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006 – Т. 6. – С. 44, 46.

19. Народний театр в Проскурві // Україна. – 1919. – 14 серпня.

20. Там само.

21. Олійник, С. В. Театрально-музичне життя на Поділлі в період Директорії УНР. – С. 54.

Резюме

Исследуется театральная жизнь Подолья в августе 1919 года.

Ключевые слова: Директория УНР, Подолье, театр.

Одержано 5 квітня 2012 року

УДК 94(480):070(477.43)“1919/1920”

О.М.Кух

Фінляндія на сторінках кам'янецької преси 1919–1920 рр.

В статті на прикладі часописів Кам'яця-Подільського характеризується висвітлення фінляндської тематики українськими часописами доби Визвольних змагань, визначається коло питань, що найчастіше розглядались, особливості їх висвітлення тощо.

Ключові слова: Фінляндія, преса, “Наш шлях”, “Україна”.

Періодичні видання є важливим джерелом з вивчення українсько-фінляндських відносин. Вони дозволяють не лише охарактеризувати ті чи інші аспекти стосунків між двома країнами, але й уявлення про візаві політичної еліти та широкої громадськості двох країн. На жаль, досі в історіографії, не зважаючи на існування досить значної кількості праць, присвячених українсько-фінляндським відносинам 1918–1922 рр.¹, дане питання не піднімалось.

Зауважимо, що попри поширені у вітчизняній історіографії твердження про традиційні дружбу і взаємний інтерес, загалом до 1917 р. контакти між Україною і Фінляндією носили досить обмежений характер. Вони зводились переважно до торгівлі (до Великого князівства Фінляндського постачалося українське збіжжя, а звідти вивозились папір, продукція лісової та лісопереробної промисловості²), а також проходження служби офіцерами або чиновниками – так, К.Г.Маннергейм розпочинав кар'єру в Харкові³; в Сімферополі, Проскурві і Києві проходив службу генерал від інфантерії і відомий громадський діяч 1920–30-х років Карл Юхан Вольдемар (Володимир Олексі-

йович) Альфтан⁴; неодноразово бував в Україні військовий міністр Російської імперії О.Ф.Редігер, останні роки якого пройшли в маєтку тестя на Полтавщині, у Переяславі та Севастополі⁵.

Посилення національних рухів у Російській імперії, зокрема у Фінляндії й Наддніпрянській Україні, призвело до поступової активізації контактів між ними. Зокрема, у 1906 р. Чернігівська Українська громада надіслала лист з висловами підтримки сейму Фінляндії⁶. З-під пера М.Грушевського у 1911 р. вийшла стаття “Століття Фінляндії”, в якій Велике князівство Фінляндське зображувалось як приклад для українців яким чином слід боротись за свої політичні права⁷. В період першої світової війни українські та фінляндські самостійники співпрацювали в створеній під егідою німців Спілці поневолених Росією народів⁸, на шпальтах “Вісника Союзу визволення України” з’явився цикл публікацій про історію, економіку, культуру та політичне життя Фінляндії⁹.

Впродовж 1917–1918 рр. як Фінляндія, так і Україна пережили період загострення протиріч із Тимчасовим урядом, збройний конфлікт із більшовиками, а також стабілізацію політичного становища впродовж літа-осені 1918 р. Потрібно зазначити, що перипетії суспільного життя Фінляндії цього часу практично ніяк не відображені на сторінках кам’янецької преси, хоча вони висвітлювались багатьма українськими часописами – скажімо, на розпуск Сейму Фінляндії Тимчасовим урядом 2 серпня 1917 р. відреагували навіть у маленькій повітовій Золотоноші, водночас в губернському центрі Поділля жоден періодичний орган на цю подію не відгукнувся. Гадаємо, така ситуація пояснювалась тим, що Кам’янець-Подільський у цей час перебував у вирі воєнних подій – наприклад, зростання інтересу до Фінляндії після розпуску сейму співпало із подоланням на Південно-Західному фронті наслідків австро-німецького наступу, коли ворожі війська вийшли до Дністра і Збруча. Тим більш неможливим стало висвітлення закордонних подій в період першої українсько-більшовицької війни, коли замість розгорнулось боротьба між українськими та більшовицькими частинами.

Зростання зацікавлення до Фінляндії в періодиці Кам’янець-Подільського простежується з 1919 р., коли різко зростає кількість публікацій на фінляндську тематику. Безумовно, значною мірою це зумовлювалось перетворенням міста на тимчасовий державний центр та пов’язані з цим культурні процеси – перенесення до Кам’янца редакцій ряду газет, залучення до роботи в пресі багатьох талановитих представників української інтелігенції. Однак варто відзначити той факт, що на відміну від фінляндської преси, в якій стабільно висвітлювались різні аспекти двосторонніх відносин, публікувались інтерв’ю з українськими та фінляндськими дипломатами, жоден кам’янецький часопис навіть в “столичний” період практично не аналізували стану відносин між двома країнами. Як виняток можемо навести лише декілька матеріалів. Наприклад, невеличку замітку “Фінляндські вчителі – вчителям Українцям”, в якій повідомлялось про вітальну адресу Центральної управи Товариства

вчителів приватних шкіл Фінляндії Всеукраїнській вчительській спілці, передану до українського посольства в Гельсінкі. Зазначалось, що “братерську співучасть та сердечне співчуття безупинній праці українського учительства на користь рідній мові” було прийнято на щорічних зборах товариства у відповідь на привітання від українського вчительства, однак жодних додаткових відомостей щодо контактів між освітніми структурами двох країн вміщено не було, віднайти ж документ серед матеріалів українського посольства у Фінляндії нам не вдалось¹⁰.

В квітні 1920 р. в часописі “Наш шлях” з посиланням на львівську газету “Вперед” було вміщено замітку про створення латвійським урядом комісії з налагодження торгівельних відносин з Україною, а також про заяву консула Фінляндії в Ризі, “що правлячі кола Фінляндії також бажать вести підготовчу працю в тому ж напрямку”¹¹. На нашу думку, публікація є нічим іншим як газетною “качкою”, призначеною демонструвати міжнародне визнання УНР та зацікавленість у відносинах із нею, адже створення подібної комісії не підтверджується архівними джерелами. Крім того, налагодження економічних відносин мав би займатись не консул (особа, відповідна за захист інтересів громадян у країні-резиденті), а відповідний аташе посольства чи інша уповноважена особа саме зі складу дипломатичного представництва. Врешті-решт, залишається незрозумілим, чому саме фінські дипломати у Ризі мали брати на себе налагодження контактів з УНР, якщо в Гельсінкі в цей час діяло українське посольство.

Одною з ключових для українського читача була проблема участі фінляндських частин в наступі на Петроград. Подібна збройна акція, що могла докорінно змінити хід антибільшовицької боротьби на всій території колишньої імперії, так і не відбулась через непоступливість командуючого білогвардійською Північно-Західною армією генерала Юденіча, однак різноманітні чутки і гіпотези про неї циркулювали сторінками вітчизняних газет. Оскільки надходження достовірних відомостей із Фінляндії було майже неможливим, переважно наводились уривки із публікацій іноземних часописів. Своєрідним рекордом можна вважати публікацію в газеті “Наш шлях” від 23 травня 1920 р., де замітка “Фінляндія піде на Петроград” містить посилання на “Варшавське слово” за 11 травня, вказівку, що дану новину отримано з Християнії (сучасне Осло), а розпочинається словами “З Лондона повідомляють: робітнича преса підтверджує”. Далі було вміщено інформацію про поставки до Фінляндії “з ріжних держав” значної кількості зброї і амуніції, котрі, начебто, засвідчували бажання керівництва Фінляндської Республіки наступати на Петроград¹². Далі з посиланням на ті ж джерела інформації вказувалось, що уряд Фінляндії відмовився давати офіційні роз’яснення щодо миру з Радянською Росією під час обговорення цього питання в Сеймі¹³.

Якщо у вказаних публікаціях принаймні було вказано, з яких джерел отримано інформацію, то в ряді інших не було навіть цього. Наприклад, газета правлячої соціал-демократичної партії в період, коли армія УНР була практично на

межі загибелі, а Директорія й уряд готувались до евакуації з Кам'яця, опублікувала замітку під категоричною назвою “Інтервенція Фінляндії”. Всі головні тези матеріалу супроводжувались уточненнями на кшталт “буцімто” (вживається тричі), “гадають”, “повідомляють”, “доносять” і зводились до повідомлення, що під тиском Антанти і Північно-Західного уряду керівництво Фінляндії невдовзі почне наступ на Петроград¹⁴. Аналогічні думки, хоч і в менш радикальній формі, містять і в матеріалі “Скругне становище Фінляндії”¹⁵.

Подібні матеріали постійно з’являлись і надалі, переважно в періоди загострення ситуації на фронті, коли виникало соціальне замовлення на матеріали, котрі б переконали в поразці ворога. Так, в травні-червні 1920 р., крім згаданої вище публікації “Фінляндія піде на Петроград”, було вміщено також аналогічну за змістом “Фінляндія проти більшовиків”, де з посилання на “Daily Express” стверджувалось, що прийнято урядове рішення про участь в наступі на більшовиків¹⁶.

Часописи Кам'яця, характеризуючи позицію Фінляндії щодо РРФСР, наголошували на проблемі визнання незалежності Суомі білогвардійськими урядами. Це мало значення для українців як можливий прецедент, а крім того, могло послужити поштовхом для фінляндського наступу. Тому із західних видань передруковувались замітки про оточення Петрограда фінськими й естонськими військами, котрі “чекають визнання з боку Колчака, тому не наступають”¹⁷, про зусилля Вищої ради Антанти щодо налагодження відносин між Фінляндією і урядом Колчака¹⁸ тощо.

Водночас мали місце і публікації протилежного змісту, в яких інформація про фінляндсько-білогвардійські домовленості щодо спільного наступу на “колиску революції” спростовувалась¹⁹. Автори іншої статті, в якій характеризувалось становище більшовицьких армій на різних фронтах, визнавали, що фінляндська армія, хоча й стоїть всього в 20–25 км від Петрограда, однак її бойова активність обмежується “перестрілкою та розвідочними подіями”²⁰. В червні 1920 р. в пресі почали повідомляти про мирні переговори між Фінляндією та РРФСР, фактично повторюючи повідомлення західноєвропейських часописів, до того ж із запізненням, – так, інформація про можливість радянсько-фінляндських переговорів, надрукована у паризькій “Le Temps” 29 травня, в кам’янецькій газеті з’явилась щойно 12 червня²¹; 25 червня було опубліковано статтю з “Echo de Paris” про бажання парламенту Фінляндії розпочати переговори з Росією 10 червня в Дерпті (Тарту)²².

В окремих випадках некритичне повторення західних джерел призводило до фактичної дезінформації читача. Так, “Трудова громада” з перервою в кілька тижнів вмістила статті про проїзд через Фінляндію осіб, висланих зі Сполучених Штатів за симпатії до комуністів²³ і про вторгнення “фінляндських військ в силі 20000 чоловік з табором і машиновими крисами” до Карелії²⁴. Цікаво, що навіть відверта нелогічність і суперечливість матеріалів (який може бути проїзд через Фінляндію в умовах війни з більшовиками) не стала на заваді їх публікації чи принаймні доповненні відповідним коментарем.

В окремих випадках наводився лише певний факт, висновки із якого автори мали робити самостійно – наприклад, повідомлялось про мобілізацію у Фінляндії ополченців 1-го і 2-го розряду²⁵.

Окрім “петроградського”, помітне місце в публікаціях про Фінляндію займало Аландське питання. Починаючи з серпня 1919 р., кам’янецькі часописи постійно інформували своїх читачів про стан фінляндсько-шведського протистояння довкола статусу Аландських островів – повідомлялось про меморандум шведського уряду щодо передачі йому архіпелагу²⁶, характеризувалась негативна реакція населення Фінляндії на заяву Ж.Клемансо щодо можливої передачі островів Швеції²⁷. Черговий сплеск інтересу до Аландської проблеми припав на травень 1920 р., тобто співпав з переходом в контраст Червоної армії, коли позиція Фінляндії вкотре могла стати вирішальною для збройного протистояння в Східній Європі. 9 травня “Наш шлях” повідомив про прийняття закону, яким Фінляндія визнавала автономний статус архіпелагу²⁸. Однак вже за тиждень в цьому ж виданні під заголовком “Загроза нової війни” була передрукована інформація з “Кур’єра Львовського” про можливість війни між Швецією й Фінляндією²⁹, а невдовзі ця публікація була доповнена іншою, про загострення конфлікту через наполягання Стокгольма на проведенні плебісциту та категоричній відмові Фінляндії³⁰. Зазначимо, що обидві замітки мало відповідають дійсності – плебісцит на островах було проведено ще у 1919 р., однак тоді ж офіційний Гельсінкі відмовився визнати його результати, а шведський король офіційного оголосив, що проблема островів буде вирішена виключно шляхом переговорів.

Час від часу висвітлювались і інші факти з соціального і політичного життя Суомі – наприклад, навесні 1919 р. було вміщено коротеньке повідомлення про голод в Північній Фінляндії, що призвів до селянських заворушень³¹. Згодом було повідомлено про арешти в Фінляндії революційних діячів, пошуки зброї і революційної літератури³². Влітку 1919 р. повідомлялось про результати виборів у Фінляндії, в яких перемогу здобув професор Стольберг (цікаво, що одна газета подала його прізвище як “Альберт”³³, в іншому – як Штаньберг³⁴), а також про переговори між урядом і генералом Маннергеймом щодо призначення останнього головнокомандуючим³⁵; 10 серпня в газеті “Україна” з’явилась інформація про відставку міністрів Седергольма і Вальдена (показово, що при цьому жодним словом не було відзначено той факт, що Р.Вальден всього півроку назад був консулом Фінляндії в Києві, а на посту міністра підтримував політику жорстокого протистояння більшовикам і одночасного зближення з усіма державами, що утворились після розпаду Російської імперії) й можливу відставку всього уряду³⁶. Невдовзі в “Трудовій громаді” з’явилась публікація про новий уряд (главу якого названо не Енкелем, а Менхелем), його партійний склад і можливий політичний курс³⁷. В жовтні побачила світ інформація про вислання з Фінляндії всіх росіян, здатних носити зброю³⁸, що не відповідала дійсності й, очевидно, була повторенням інформації, що циркулювала сторінками інших часописів.

В ряді матеріалів щодо міжнародних відносин фінляндська тематика висвітлювалась побіжно – наприклад, в замітці про соціалістичну конференцію в Ревелі, на якій були присутні представники лівих партій Фінляндії, держав Балтії, Польщі й Білорусі, побіжно згадується виступ фінляндського представника Войенма з пропозицією нейтралізації Балтійського моря, натомість значно детальніше висвітлюються дебати щодо імперіалізму польських соціалістів. Подібна диспропорція могла бути як відображенням пріоритетів українських журналістів і читачів, для яких східна політика Польщі була, безумовно, актуальнішою за проблеми демілітаризації Балтики, так і повторенням джерела – варшавського “Работніка”³⁹.

Схожою була характеристика проекту наради “окраїнних держав”, що з’явився влітку 1919 р. як реакція на більшовицьку агресію. Крім відверто недолугої назви публікації – “Слов’янська (О.К. – ?!) федерація від Фінляндії до України”, привертає увагу антипольська риторика замітки (цілком зрозуміла, якщо взяти до уваги, що публікація з’явилась на початку вересня 1919 р., коли на Волині йшли бої між українськими і польськими військами), котра в кожного читача мала викликати питання, що ж робитиме союз п’яти слабких держав, затиснутий між ворожими більшовиками і поляками⁴⁰.

Однією з головних тем “Трудової громади” за лютий 1920 р. стала конференція “окраїнних держав” в Гельсінкі. Цей дипломатичний форум наочно продемонстрував зміни в геополітичному становищі УНР, яку навіть не запросили в число учасників. Тим не менш, в матеріалі “Відгомін гельсінфорської конференції” наголошувалось на позитивних здобутках конференції – порозумінні між Польщею і балтійськими країнами, рішенні Польщі, Латвії й Фінляндії не укладати сепаратного миру з Москвою (щоправда, як одразу зазначалось, що це рішення дезавувалось відмовою від його підтримки з боку Естонії)⁴¹. В наступному номері цієї тематиці було присвячено ще дві публікації, в яких конференція трактувалась як вагомий крок на шляху об’єднання держав Східної Європи в боротьбі проти більшовиків⁴². Ще за кілька днів “Трудова громада” повідомила про спільне рішення представників України, Литви, Естонії й Фінляндії звернутись до Польщі з вимогою підписувати мир з Радянською Росією лише за умови визнання їх незалежності⁴³. Показово, що при цьому не було вказано ні місця прийняття цього рішення, ні осіб, що його приймали, та й сам цей документ в інших джерелах не згадується. Тобто, швидше за все, ми маємо справу з черговою спробою підтримати моральний дух населення.

В листопаді 1920 р. було надруковано повідомлення Українського пресового бюро про нараду в Ризі військових представників Фінляндії, Естонії, Латвії, Польщі й України щодо військового союзу⁴⁴.

Загалом можна відзначити кілька характерних рис у висвітленні фінляндської тематики часописами Кам’янець-Подільського у 1919–1920 рр.: звертання до неї відбувалось лише епізодично і зумовлювалось переважно певними кон’юнктурними моментами – Фінляндія цікавила або як можливий рятівник,

похід якої на Петроград змінить перебіг бойових дій, або в контексті її відмови від боротьби з більшовиками через гіпотетичний конфлікт за Аландські острови. В окремих випадках повідомлення інформували читача про важливі події суспільно-політичного життя Фінляндської Республіки, однак без жодного аналізу чи характеристики можливих наслідків. Все це засвідчує обмеженість знань і поверховість уявлень про Фінляндію в тогочасному українському суспільстві, ситуативність зацікавлення нею, а також обмеженість інформація, котра б походила з першоджерел і сприяла кращій поінформованості суспільства.

Примітки:

1. Ремі, Й. Відносини між Україною та Фінляндією 1918 р. / Йоханес Ремі, Віктор Пилипенко // Гетьман Павло Скоропадський та Українська Держава 1918 року. – К.: Український науково-дослідний інститут архівної справи і документознавства, 1999. – С. 77-81; Ремі, Й. Дипломатичні відносини між Україною та Фінляндією 1918–1921 роках / Йоханес Ремі, Віктор Пилипенко // Етнічна історія народів Європи. – № 24. – 2008. – С. 146-157; Борисенко, С. Українсько-фінські стосунки у 1918 р. / Сергій Борисенко // Студії з архівної справи та документознавства. – Т. 16. – К.: Український науково-дослідний інститут архівної справи і документознавства, 2008. – С. 100-105.

2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф.3696, оп.1, спр.35, арк.42.

3. Маннергейм, К. Г. Мемуари / К. Г. Маннергейм. – М.: Вагриус, 1999. – С. 11.

4. Список генералам по старшинству. Составлен по 15-е апреля 1914 года. – СПб.: Военная типография императрицы Екатерины Великой. – С.452.

5. Редигер, А. Ф. История моей жизни. Воспоминания военного министра / А. Ф. Редигер. – М.: Канон-пресс; Кучково поле, 1999. – С. 9.

6. Шевелів, Б. Адреса Чернігівської Української громади до Фінляндського союму з року 1905 / Борис Шевелів // За сто літ. Матеріали з громадського і літературного життя України XIX і початків XX століття / Під редакцією Михайло Грушевського. – К.: Державне видавництво України, 1928. – Книга друга. – С. 321-323.

7. Грушевський, М. Століття Фінляндії // М. Грушевський. Твори. В 50-ти тт. – Л.: Світ, 2005. – Т. 3: Серія “Суспільно-політичні твори (1907–1917 рр.)”. – С. 237-238.

8. Gummerus, H. G. Jaakarit ja aktivistit: sotavuosien miustelmia Tukholmasta ja Berliinista / Herman Gummerus. – Porvoo: WSOY, 1928. – S. 338.

9. Н. В. Фінляндське питання / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 102. – С. 381-382; Н. В. Фінляндське питання / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 103. – С. 398-400; Н. В. Фінляндське питання / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 104. – С. 402-414; Н. В. Культурно-національне відродження фінського народу / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 106. – С. 448-450; Н. В. Культурно-національне відродження фінського народу / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 107. – С. 460-462; Н. В. Суспільно-економічні відносини в Фінляндії / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 108. – С. 478-480; Н. В. Суспільно-економічні

- відносини в Фінляндії / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 110. – С. 511-515; Н. В. Фінляндське питання з державно-політичного боку / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 111. – С. 524-528; Н. В. Фінляндське питання з державно-політичного боку / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 112. – С. 543-547; Н. В. Фінляндське питання з державно-політичного боку / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 114. – С. 572-576; Н. В. Будучина Фінляндії / Н. В. // Вісник Союзу визволення України. – 1916. – Ч. 114. – С. 577-578.
10. Фінляндські вчителі – вчителям Українцям // Наш шлях. – 1920. – 20 березня. – С. 1.
 11. Торговельні відносини України з Латвією і Фінляндією // Наш шлях. – 1920. – 7 квітня (Ч. 70). – С. 2.
 12. Фінляндія піде на Петроград // Наш шлях. – 1920. – 23 травня. – С. 2.
 13. Фінляндія і Сівітська Росія // Наш шлях. – 1920. – 23 травня. – С. 2.
 14. Інтервенція Фінляндії // Робітнича газета. 1919. – 3 листопада. – С. 3.
 15. Крутне становище Фінляндії // Робітнича газета. – 1919. – 16 жовтня. – С. 3.
 16. Фінляндія проти більшовиків // Наш шлях. – 1920. – 22 травня. – С. 1.
 17. З газет. Зупинка біля Петрограду // Визволення. – 1919. – 11 липня. – С. 1.
 18. З газет. Операції коло Петрограду // Визволення. – 1919. – 6 серпня. – С. 2.
 19. Фінляндія й Колчак // Україна. – 1919. – 16 серпня. – С. 4.
 20. Військовий огляд // Україна. – 1919. – 17 серпня. – С. 1.
 21. Вісті. За кордоном. Фінляндія та Совдепія // Наш шлях. – 1920. – 12 червня. – С. 1.
 22. Фінляндія та Росія // Наш шлях. – 1920. – 25 червня. – С. 2.
 23. Фінляндія переспускає більшовиків // Трудова громада. – 1920. – 22 січня. – С. 2.
 24. Фінляндські війська перейшли границю // Трудова громада. – 1920. – 12 лютого. – С. 2.
 25. За кордоном. Мобілізація в Фінляндії // Визволення. – 3 липня. – С. 2.
 26. Аляндське питання // Україна. – 1919. – 9 серпня. – С. 3.
 27. Питання про Аляндські острови // Україна. – 1919. – 21 жовтня. – С. 2.
 28. Автономія Аландських островів // Наш шлях. – 1920. – 9 травня. – С. 2.
 29. Загроза нової війни // Наш шлях. – 1920. – 16 червня. – С. 2.
 30. Шведсько-фінський конфлікт // Наш шлях. – 1920. – 27 червня. – С. 5.
 31. Телеграммы // Подольський край. – 1919. – 30 (17) апреля. – С. 2.
 32. Телеграммы УТА // Наш шлях. – 1919. – 1 августа. – С. 1.
 33. Трудова громада. – 1919. – 31 липня. – С.3.
 34. З газет. Президент Фінляндії // Визволення. – 1919. – 8 серпня. – С. 2.
 35. Новий фінський головнокомандуючий // Україна. – 1919. – 9 серпня. – С. 3.
 36. Фінляндський уряд // Україна. – 1919. – 9 серпня. – С. 2.
 37. За кордоном. Новий кабінет в Фінляндії // Трудова громада. – 1919. – 21 серпня. – С. 5.
 38. Вислання з Фінляндії росіяни // Україна. – 1919. – 15 (2) жовтня. – С. 2.
 39. Соціалістична конференція в Ревелі // Наш шлях. – 1920. – 22 квітня. – С. 3.
 40. Слов'янська федерація від Фінляндії до України // Україна. – 1919. – 4 вересня.

– С. 3.

41. Відгомін гельсінфорської конференції // Трудова громада. – 1920. – 12 лютого.

– С. 1.

42. Конференція в Гельсінгфорсі // Трудова громада. – 1920. – 13 лютого. – С. 1; Висліди гельсінгфорської конференції // Трудова громада. – 1920. – 13 лютого.

– С. 1.

43. Спільна акція окраїнних держав // Трудова громада. – 1920. – 17 лютого.

– С. 2.

44. Оборонний союз на Сході Європи // Слово. – 1920. – 9 листопада. – С. 2.

Резюме

В статтє на примєре газет Каменца-Подольского даєтєя характеристика освєщєния финляндской тематики украинской прєссой 1919–1920 гг.

Ключєвыє слова: Финляндия, прєсса, “Наш шлях”, “Україна”.

Одержано 5 квітня 2012 року